СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 144. | Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 21. червня, 1924. | VOL. XXXII. | No. 144. | Jersey City, N. J., Saturday, June 21, 1924. | THREE CENTS

Вживають ґазу в соймі як на війні.

ПРОВІДЕНС, Ровд Айленд, 19. червня. — Боротьба межи републиканською більшостю в сенаті леґіслятури сього стейту та демократичною менчостю дійшла до того, що нині хтось підложив у палаті хльоринового ґазу, від котрого стратило притомність чотирох сенаторів. Треба було замикати засідане, щоби прочистити галю. Засідане до того часу тривало без перерви 48 годин.

ЩЕ ОДНОГО КАНДИДАТА ВИСУВАЮТЬ НА ДЕМОКРАТИЧНУ КОНВЕНЦІЮ.

НЮ ЙОРК, 19. червня. —Провідники демократичної конвенції бачуть, що конвенція буде мати рішити межи трома кандидатами, бо попри Мекаду та Смита послідними днями виринув ще яко кандидат Джан В. Дейвис, бувший амбасадор Злучених Держав до Великої Британії.

Заповідають, що конвенція буде мати перекусити головно два тверді орихи, а то справу Ку-Клакс-Клена та справу прогибіції.

ТЕЖ ПРИГОТОВАННЯ ДО КОНВЕНЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 19. червня. — Міська поліція приготовляється до демократичної конвенції в той спосіб, що почала загальну нагінку на кишенкових злодіїв, яких мало наїхати на конвенцію таки споре число.

СТ. ПОЛСЬКА КОНВЕНЦІЯ ВИСТАВЛЯЄ КАНДИДАТА, ЩОБИ НИМ ПОТОРГУВАТИ.

СТ. ПОЛ, Минесота, 19. червня. — Так звану фармерсько-робітничу конвенцію замкнено нині. Ковенція іменувала кандидатом на уряд президента Злучених Держав Данкена Мекдоналда, урядника майнерської юнії зі Спринґфілда, Илиноїс, а кандидатом на віцепрезидентуру Вілієма Бавка, властителя овочевих садів зі стейту Вашінґтону, однак рівночасно заявила, що се лишень тимчасові кандидати, бо уряд нової партії мабуть поїхати на конвенцію поступової партії, скликану сенатором Ла Фолетом до Клівленду, і там з ним поторгуватися.

ЗАКИДАЮТЬ ПРОМИСЛОВИМ РОБІТНИКАМ СВІТА ШИРЕННЄ ПИСКОВОЇ ЗАРАЗИ.

САН ФРАНЦИСКО, Каліфорнія, 19. червня. — Аґенти департаменту судівництва в Вашінґтоні постановили арештувати в західних стейтах всіх членів Промислових Робітників Світа (Ай. Даблю. Даблю.), бо вони мають ширити писковоратичну заразу.

Урядники та адвокати сеї організації називають сі закиди федеральних аґентів смішною видумкою.

МАЙНЕРСЬКА ЮНІЯ ЗА СТРАЙКАМИ.

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 19. червня. — Джан Луис, президент майнерської юнії, котра скасувала недавно автономію 17. округа сеї юнії та передала головному урядови ведення справ сього округа, заявив, що головна юнія буде далі вести всі місцеві страйки за підвишку або проти обниження робітничої заплати, поки не добються того, чого хочуть робітники.

ЗАХОДИ ДЛЯ ПОКІНЧЕННЯ ПОЧТОВОГО СТРАЙКУ В КАНАДІ.

ТОРОНТО, Канада, 19. червня. — Канадійська юнія почтових робітників згодолася на поведенне переговорів з урядом у справі покінчення страйку почтових робітників.

НЕЗОРҐАНІЗОВАНІСТЬ ПІВДЕННИХ МАЙНЕРІВ.

МЕДИСОНВИЛ, Кентакі, 19. червня. — Страйкуючі майнери підприємства Ст. Бернард Ковл Ко., котрі якийсь час тому назад виступили з майнерської юнії, підписали з підприємством угоду, в якій годяться на 20-процентову знижку робітничої заплати в юнії.

МАЮТЬ ПОЧИНАТИ РОБІТНИЧУ ҐАЗЕТУ.

НЮ ЙОРК, 19. червня. — Союз робітничих юній міста Ню Йорку рішив почати в як найкоротшім часі видавати робітничу ґазету.

Буде се з початку тижнева газета, яка буде відтак старатися перемінитися на денну.

МЕЙОР МІСТА ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА НАДУЖИТТЄ ФОНДІВ МІСТА.

НЮ ЙОРК, 19. червня. — Лава присяжних суддів, перед котрою ставав мейор міста Лонґ Бічу Рейнолдс, признала його винуватим надужиття міських фондів для своїх цілий. Вона засудила теж скарбника міста Джана Ґрейсі.

КАЖУТЬ, ЩО ФІНАНСОВИМ ОСЕРЕДКОМ СВІТА СТАЄ НЮ ЙОРК.

ВАШІНҐТОН, 19. червня. — Урядники департаменту скарбу кажуть, що осередком фінансовим світа перестав уже бути Лондон, а став ним Ню Йорк.

ПРИЗНАЛИСЯ ДО РАБУНКУ ПОЧТИ НА ПОЇЗДІ.

ШИКАҐО, 19. червня. — Державна прокураторія заявляє, що вона вже добула від одного арештованого признання про рабунок почтового возу зелізниці.

В сьому рабунку мали злодії скрасти 3 міліони 75,000 доляярів.

БУДУТЬ НЕЗАДОВГО ПЕРЕСИЛАТИ РАДІОВІ ФИЛІ НА ВЕСЬ СВІТ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 19. червня. — Ряд електричних винаходчиків, які уже причинилися богато до розвою радія (бездротного телефону), заповідають, що вже недалекий той час, коли радіом буде можна пересилати спів, мову та музику на богато держав довкруги, а то й на цілий світ.

ВІДКРИЛИ СТАРИННІ РУЇНИ.

ТЕҐУСИҐАЛЬПА, Гондурас, центральна Америка, 19. червня. — У департаменті Колоні відкрито старинні руїни, які після погляду дослідників сягають пару тисячів літ назад.

НОВИЙ „СПОРТ".

СИРАКЮЗ, Ню Йорк, 19. червня. — Поліція арештувала 7-літну дівчину, як вона подавала пожарний алярум. На діточому суді вона призналася, що вона любила се робити від довшого часу, бо її дуже подобалося дивитися, як їдуть пожарні сторожі. В місті справді від якогось часу існувала справдішна пошесть алярмів.

„ПОЧЕСНА" ЗГАДКА ПРО ФОША.

ВІДЕНЬ, 19. червня. — Перед комісією чесько-словацької републики, що веде слідство в справі нафтових скандалів, зізнав один свідок, що генерал Фош, котрий так дуже цікавиться розвоєм чеської армії, був також особисто заінтересований у скорім добиттю нафтових концесій в Чехословаччині.

БОМБА ВБИЛА ФРАНЦУСЬКОГО КОНЗУЛЯ В КИТАЮ.

КАНТОН, Китай, 19. червня. — Не зловлений доси злочинець кинув бомбу до готелю Вікторії, як в ньому відбувалося вроччисте принятте французького губернатора Індо-Хіни. Бомба вбила французького конзуля в Китаю та директора французького шпиталя в Кантоні, та ранила тяжко 5 других людий.

ПОВОДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ.

На римо-кат. Великдень в селі Старавесь гм. Чайки Красност. пов. до селянина Ілії Савчука прийшов пяний поліцай Шишко з помішн. солтиса, щоб вигнати його на „форшпана". Коли Іля Савчук без „полецення" відмовився їхати, вище згаданий поліцай почав його бить й грозячи револьвером, погнав на постерунок. На постерунку з цім бідолахою поліцай розправлявся так, що крик І. Савчука чути було на вулицю і тоді вручив йому „пакет" до поліц. постерунку Жданне Стасюку. Коли Савчук в Жданному вручив цей пакет вищ. згад. поліц. то оказалося що це був особистий лист, святочні поздоровлення.

З ДІЯЛЬНОСТИ БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ ПРОСВІТИ.

2-го травня б. р. в міському театрі Сарвера в Берестї драматична секція Укр. Т-ва Просвіта ставила перший раз драму В. Винниченка „Гріх". Це перша драма не з народнього а з інтеліґентського українського життя, яку відіграно в Берестї. З деяким страхом драматична секція бралася за цю драму, боячись її провалу. Песа нова, мало відома широкому громадянству, могла не притягти глядачів. Однак старання артистів досягли свого: і публика прийшла, заграно добре. Загальне вражіння від песи було добре. Де хто з пу- перша серіозна українська песа і перша серіозна укр. гра, яку бачуть в Берестї.

КИТАЙСЬКІ БАНДИТИ ОБНИЖАЮТЬ ВИКУП ЗА МІСІОНАРІВ.

КАНТОН, Китай, 18. червня. — Китайські бандити, що держать австралійського місіонаря Кернах, уже знижили викуп за нього з 200,000 долярів на 30,000 долярів.

Керн їхав з другими місіонарами кораблем, коли на них напали китайські бандити. Одного місіонаря вбито, а других взято в невою. З них двох пущено лишень на те, щоби вони могли донести місіям, що сталося, та подали умови бандитів, Бандити жадали 200,000 долярів викупу. Та заким сей викуп зложено, двох місіонарів утекли від опришків. Лишився один Керн, котрий, хоча мав нагоду втечи, утікати не хотів.

НАЙШЛИ „БІЛИХ" ЧЕРВОНО-ШКІРИХ ІНДІЯНІВ.

КОЛЬОН, центральна Америка, 18. червня. — Сюди прибув нині відкривець Ричард Марч, що вибрався був у дикі ліси середньої Америки за „білими" червоно-шкірими Індіянами, про котрих уже кілька разів доносили подорожні. Він привіз зі собою трож Індіян, з котрих кождий має ясне волося.

ВИСВЯЧЕНА ЦЕРКВА.

Дня 11. мая ц. р. відбулося висвячення православної церкви в селі Стужиці Красноставського пов. на католицький костел. Присутне було католицьке духовенство, поліція і представники влади. Місцеве православне населення, захищаючи свою святиню виказало спротив. Богато побитих і ранених. В такий спосіб церква була забрана Стужичанам.

ТЕПЕРІШНІ МІНІСТРИ.

Ґазети доносять, що литовський міністр фінансів Петруліс забрав асиґнати на 1 і пів міліона долярів і 20,000 золотих марок і втік за границю.

З'ЇЗД НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ НА РАД. УКРАЇНІ.

Утворена в Київі на днях державна комісія для справ національних меншостей скликує в липні місяці ц. р. з'їзд національних меншостей Радянської України.

Згідно зі статистикою на Рад. Україні замешкує 6 міліонів громадян, котрі належать до 70 ріжних національних меншостей. Перше місце займають Жиди, друге — Поляки, третє — Німці, четверте — Росіяне і т. д. Кожних 2.500 громадян, котрі по радянській Конституції мають право вибору до Рад, вибірають на з'їзд одного делеґата. З'їзд вибере постійний виконавчий комітет, котрий буде співпрацювати в матеріяльному і культурному розвитку національних меншостей. Кождий проєкт закону, що торкається інтересів національних меншостей, розглядатиметься спочатку в Раді національних меншостей.

АРХЕОЛЬОҐІЧНІ РОЗКОПКИ У СПАРТІ.

З Атен звідомляють, що археольоґічні розкопки у Спарті дали надсподівані висліди. Найшли добре одержану театральну сцену й орхестру старинного спартанського театру.

ЦЕНЗОРСЬКА СПЕЦІЯЛЬНІСТЬ.

Французька ґазета „Опініон" пише, що в Росії якийсь видавець видав „Байки" Ляфонтена а цензор сконфіскував їх. Завіщо? За те, що слово: Бог у байках писане великою буквою.

ПОЖЕЖА ЛІСІВ.

Ліси на Східнім Сибірі горуть на великим просторі. Місто Владивосток окружене мором полумя. Війско робить все що можливе, щоб не допустити до пожару міста.

Фашистська поліція похоронила тайком тіло вбитого посла

РИМ, 18. червня. — Фашистський уряд наложив дуже остру цензуру на всі депеші, виходячі з Італії. Ціллю того є запобігти розголосови скандальної для фашистів справи з убиттем соціялістичного посла Матеоті.

Мимо сього справи прибирає для фашистів щораз скандальші розміри. Боячися, приміром, щоби похорони посла Матеоті не викликали великої протифашистської демонстрації, фашистський уряд мав приказати поліції пох[illegible] Матеоті тайком.

Ходять чутки, що посла вбито за те, що він мав у своїх руках докази, що фашисти вели терор проти своїх противників.

ПЕРША ПОБІДА ЕРІОТА У ФРАНЦУСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ.

ПАРИЖ, 19. червня. — В палаті послів виринула нині завзята опозиція проти міністра війни Нолета. Посли домагалися його резиґнації. Коли прийшло до голосовання, за міністерством Еріота заявилося 313 голосів, проти 234.

Підчас сьогоднішного засідання прийшло теж до бійки межи комуністами й соціялістами. Предсідателеви палати лишень з трудом удалося заглаїти бійку, що поволи перенялася на загальну.

МЕКДОНАЛД ДАЛІ НАСТАЄ, ЩО КАМИНС НЕ ПРОВИНИВСЯ.

ЛОНДОН, 19. червня. — Англійський премієр Мекдоналд дав у палаті послів довше вияснення в справі непорозуміння з Мексиком. Премієр відчитав довгу кореспонденцію з Каминсом та наставав на те, що Каминс таки не нарушив у нічому міжнародного закона та що мексиканський уряд в сьому случаю провинився.

Він признав також, що Англія уже відкликала Каминса.

МЕКСИКО УСТУПАЄ ДЛЯ АНГЛІЇ.

МЕКСИКО, 19. червня. — Мексиканський уряд не наставав на відправленнє англійського аґента Каминса, але дозволив Англії його відкликати.

АНГЛІЯ ВДОВОЛЕНА З ПРАВЛІННЯ РОБІТНИЧОГО УРЯДУ.

ЛОНДОН, 19. червня. — Англійські посли заявили в розмові з представниками американських газет, що Англія вдоволена з правління робітничої партії. Англійський народ має бути найбільше вдоволений з досліху заграничної політики Мекдоналда. Посли думали, що уряд стоїть так сильно, що нових виборів у скорім часі сподіватися не можна.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ЛІДЕР ПРИЗНАЄ, ЩО БОЛЬШЕВИЗМ ПАДЕ ПО ВСІХ КРАЯХ.

МОСКВА, 19. червня. — Отвираючи засідання пятого конґресу третого (московського) інтернаціоналу, Зіновєв заявив, що конґрес отвирається серед обставин для большевизму дуже невідрадних, коли в усіх краях большевизм паде невстримно.

По конґресі видно, що він менче веде серіозні наради, а зате більше надрабляє гучними оваціями для Троцького та других лідерів большевизму.

ПОЛЯК-КОМІСАР ПРО ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН РОСІЇ.

МОСКВА, 19. червня. — Дзержінські, президент загальної ради для національної господарки, предложив раді комісарів дуже оптимістичний рапорт зі стану російського промислу.

Дзержінські підносить яко великий здобуток большевицького уряду упадок приватних підприємств та зріст державних фабрик. Він говорив також про стан засівів і казав, що на Україні будуть гарні жнива, бо там упали послідними часами великі дощі.

ЯПАН ЗАПЕРЕЧУЄ ТАЙНІ ДОГОВОРИ З РОСІЄЮ.

ТОКІО, 19. червня. — Барон Шідеґара, японський міністер заграничних справ, рішучо заперечив вістки, буцімто Япан заключив якісь тайні договори з Росією та продав її японські воєнні кораблі або обіцяв її оружа.

ЯПАН ЗДЕРЖУЄТЬСЯ З ПОЛАГОДЖЕННЄМ ПИТАННЯ ІМІҐРАЦІЇ ДО ВИБОРІВ.

ТОКІО, 19. червня. — Американська нота в справі іміґраційного закона Злучених Держав успокоїла уми Японців на стільки, що провідники партій рішилися не рушати сього питання аж до вкінчення виборів до японського парляменту. Часописи стали розбирати тепер питання заповідженого здержання японської іміґрації до Мексика.

СВІТОВА БОРОТЬБА ЗА НАФТУ.

ГАҐА, 19. червня. — Британський синдикат з кількома міліонами фльоринів капіталу вніс до голяндського уряду прозьбу о концесію на верченне за нафтою на Голяндській Ґуяні.

ВИНАХІД ПЕРЕСИЛАННЯ ОБРАЗКІВ БЕЗДРОТНИМ ТЕЛЕФОНОМ.

ПАРИЖ, 19. червня. — Едвард Белен, Французький винаходчик, придумав спосіб персилання образків при помочи бездротного телефону.

Він робив спроби з пересиланнем образків з Берліна до Парижа. Проби вдалися добре, і Белен каже, що він удосконалить свій винахід за кілька тижнів так, що пересиланне образків радіом не буде тревати більше, як пересиланне голосу.

РЕҐЕНТ АБІСИНІЇ В ПАПИ.

РИМ, 19. червня. — Ватикан рішився приняти з відповідною церемонією муринського принця Рас Тафарі, реґента (правлячого) Абісинії.

(Князь Тафарі є римо-католиком коптійського обряду.)

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ФАШИЗМ БЕЗ МАСКИ.

Італійському фашизмови сталася немила пригода. Сі дрібно-міщане та велико-міщане, навчившися від большевиків погорди для думок і бажань других людей, захопили силою владу в Італії та силою її досі держали. Свою справді большевицьку погорду до так званих ненарушимих прав людини деякі члени партії показали кілька днів тому в той спосіб, що схопили соціялістичного посла Матеоті, який був їх завзятим ворогом у парляменті, вивезли його з Риму і стратили без сліду. Тепер показується, що його вбито й тайком поховано.

Такі річи діються в Італії, серед міщанських учеників московського большевизму. Такі річи діються кождого дня в Росії, на Україні, на Білій Руси, на Кавказі, по всіх краях, опанованих божевільним большевицьким комісарем. Піднести се треба на те, щоби підчеркнути ріжницю межи Італією та Росією. На чутку про вбитє соціялістичного посла фашистами обрушилася вся італійська публична опінія. Проти злочинців виступили сейчас поліція й суди. В самій фашистській партії настав розкол, бо велика частина партії виступила рішучо проти таких варварських способів боротьби з противниками. Самий премієр Мусоліні під ударами публичної опінії вється як вюн посолений; його урядови завдано, хто зна, чи не смертельний удар, завдано рукою власної його партії.

Тимчасом у Росії та по територіях, занятих російським багнетом, такі річи діються без ніякого голоснійшого протесту. Там вбивають соціялістів кождого дня десятками, а мимо сього публична опінія, привикла до політичних вбийств ще з царських часів, мовчить, хоча большевики близче до соціялістів, як фашисти. В Росії для вбийства політичних противників існує спеціяльний державний уряд, який має більшу владу, як найвисші комісарі. Там судять урядників за надужиття влади, як він пустить зі життєм людину, коли міг її вбити.

З тих причин італійські події мають богато відрадних явищ у собі. Вони нам показують, що не вся Европа змосковщилася, що й у фашистській Італії людям уже надоїла диктатура звихнених владою людий. Італійські події показують, що скоро й Італія перейде до справдішного конституційного та демократичного народного правління. Вони нам дають надію, що подібне станеться колись, хоча може не так скоро, і в Росії.

Нібито фармерська й нібито робітнича нібито конвенція.

В минесотськім місті Сейнт Полі відбувається сими днями конференція, що шумно окричала себе „фармерсько-робітничою поступовою конвенцією”. Правда, є на ній на лік деякі робітники, є й кілька фармерських рук. Однак, се конвенція не фармерська й не робітнича, бо більшість на ній становлять люди, котрі вбираються у робітничі оверолі та смарують собі руки гноєм лишень тоді, як ідуть на конвенцію. Поза конвенцією вони ні робітники ні фармери, а живуть вони з того, що працюють за гроші то для московських большевицьких комісарів, то для американських банкирів.

Підчас довгих воєн в середній Европі, що тягнулися майже пів століття у 17. віці, завелися були банди опришків, які називалися жовнірами, а які властиво не воювали, а лишень ходили за наживою від одної армії до другої, наймаючися тому, хто дасть більше. Три століття опісля в Европі завелися банди подібних опришків. Правда, вони не ходять з рушницею ані в жовнірські шоломі. Але, як старі вояки 17. віку, вони ходять найматися в того, хто більше дасть, і свою роботу все покривають великими кличами, справдішним патріотизмом, любовю всіх народів та пожертвованням для чужого щастя.

Завелися такі вояки й в Америці. Вони не сіють, ні оруть, а живуть. Праця їх полягає на відбуванню конвенцій, конференцій, зїздів. Хто потребує якої політичної інтриги, він зараз може найти собі вільні птиці, які йому зроблять усе, що потреба. Дають їм московські комісарі охлапи зі свого стола, беруть і роблять московську роботу, поки комісарі дають; вертять по робітничих юніях, розбивають національні організації, валять соціялістичні партії, — словом, що Москві угодно. Не стало гроший у московських комісарів, вони наймаються у американських банкирів валити поступових кандидатів перед президіяльними виборами. Сим разом банкирам не на руку кандидатура сенатора Ла Фолета. Ось і наймаються межинародні визволителі селян і робітників банкирам, скликають конференцію, виробляють кроваво-червону програму, хвалять сенатора Ла Фолета як найліпшого кандидата. Ла Фолет плюнув на них, назвав їх агентами Москви, а вони його ще більше хвалять, на цілу Америку верещать: „Ля Фолета нам дайте. Се добрий кандидат на президента. Такого нам дайте.” Най знає американський народ, що сенатор Ла Фолет звязаний з межинародними птицями, що не оруть і не сіють, а живуть.

В той спосіб свобідні межинародні вояки біжуть за московським возом, як з нього впаде охлап, а відтак біжуть за залубнями американського банкира, як звідти впаде охлап. [illegible]

До історії театру на Україні.

Професор А. Білецький видав у минулім році у Москві дуже цікаву книгу про ті чинники, що вплинули на створенне московського (великоруського) театру. Головним з тих чинників він уважає театр український, який народився й розвинувся далеко раніще від московського. Перша частина його книги й присвячена старому театрови на Україні.

Проф. ілецький, між иншим каже:

„Історія театру, хоч вона й викладається по театральних школах, не належить до тих річей, яких театральні діячі дійсно потрібують; й визначаються такою безгрунтовністю, призводячи лише до відкриття давно відкритих Америк і до пророчистого проголошення тих відкрить. Коли хто згадує про стародавній театр, то лише для того, щоб показати свою знайомість з блискучими епохами Молера чи Шекспіра, італійської комедії масок чи старогрецької трагедії. На український театр дивляться звисока, бо він не дав жадного драматурга світового значіння, бодай навіть драматурга більшого формату, більшого калібру, й досі не вийшов за межі народньо-примітивного.

„Та електрика є не тільки там, де гремить грім. Який-небудь дитячий малюнок часом дозволяє історикови мистецтва глибше заглянути в суть і психольогію витвірної штуки, ніж складні твори Рафаеля й Леонарда з Вінчі. Дитячі забави, сільський танок або народні игри в де-яких випадках краще розвязують питанне, чим театр є й чим він мусить бути, ніж твір великого драматурга, виставлений на великій сцені й відограний найкращими виконавцями”.

Автор далі зупиняється на драматичних початках та елементах в українських народніх обрядах. Він аналізує весняних купальські грища, весільну драму, різдвяні маскаради тощо. Тоді він переходить до українського шкільного театру, до теорії шкільної драми й до шкільного репертуару у Київі. Окремий розділ присвячено сценічній техниці шкільної драми. Нарешті автор характеризує вплив українського театру на московський:

„Не тільки німецький пастор Ґреґорі, але й вихованці київської Академії причинились до розвитку московського театру. Перші оригінальні твори московського репертуару походять з України, вони написані в тім самім дусі, як і твори українські, й тільки в мові й напрямку вони пристосовані до иншого культурного оточення й до иншої політичної обставини. Після київських зразків починають писатись шкільні драми в духовних школах і семинаріях у Ростові, Казані, Тобольську; в останнім місті митрополит Філотей Лещинський, Українець родом, ще за часів Петра Першого писав „чудові й розкішні комедії”. Трохи пізніше, р. 1742, з нагоди приїзду цариці Єлисавети в Новгород, там була виставлена ефектовна панегірична драма у віршах „Стефанотокос”, написана ректором духовної семинарії Інокентієм Михалевичем, що був родом зі Львова й вихованцем київської академії. Коли згадаємо, що перші театральні враження Ломоносова, Тредяковського й Федора Волкова стоять у звязку з їх перебуванням у духовних школах, то побачимо, що **стародавній український театр був першим учителем нового московського**; рівночасно ділали й инші чинники, але то були чинники чужі, західні”.

Р. Р.

ХІД ВИПАДКІВ У СПАСІ НА ХОЛМЩИНІ.

(З холмського тижневика Наше Життя.)

Православна церква св. Спаса в селі Спас закрита і опечатана польською владою в 1919 році разом з сотнями инших українських православних церков на Холмщині і Підляшу проти волі місцевого споконвічного українського населення.

В Спасі мешкає тільки один католик і то зайда, а решта православні, як і все тубильче населення сусідніх сел.

Спаська церква належить до одних з найстарших памятників української культури, ніколи не була римо-католицькою, а завжди грецько-східного обряду. Перед віками побудована, ремонтована була виключно накошти місцевої православної української парафії як рівнож і закупленний при церкві цвинтар.

Тому то після запечатання церкви місцеве православне населення с. Спас і б. спаської парафії старалося про відкриття церкви зразу-ж після приїзду народу з Росії після великої примусової еміграції.

Кілька разів їздила делеґація спасовців до Варшави і до Люблина. Зложила до мін. релігійних визнань і освіти, до начальника держави (Пілсудського), до люблинського воєводи, холмського староства в загальному числі до 30 (!) прохань, на які не одержали селяни спасівського прихода жадної відповіди.

Приречено-ж їм, що справа їх буде полагоджена прихильно, і що церква в Спасі зачинена лише хвилево.

Одночасно в наслідок підбурювання римо-католицького клеру з Холма, головно єзуітів, що захватили за допомогою війска в 1919 р. в Холмі право- [illegible]

Пречистої на холмській горці, кілька поляків-католиків, кольоністів дооколичних від Спаса польських кольоній на чолі зі згінником Антонім Бохіньським, напала зненацька на церкву, зриваючи печати, порубала іконостас, царські ворота, престол, порізала, глумлячись, образи та инше урядження внутрі церкви цілком здемолювала. При тому нападі була присутня польська державна поліція, однак не перешкаджала злочинцям. Між православними а осадниками тоді вивязалася бійка, яку розігнала поліція.

З огляду на грізну поставу українського православного населення Люблинський воєвода закрив з поворотом церкву і та прибувшій до нього делеґації православних прирік, що поновного заняття церкви не допустить. На напасників зложили уповноважені с. Спаса і Столпя скаргу до прокуратора при люблинському окружному Суді, однак злочинці не були притягнені до відповідальности.

Польським кольоністам дуже діяльно помагав проти інтересів Українців соймовий посол людовець Ян Дембскі з Пяста, який свого часу був одним з ініціяторів висадження в повітря динамітом Кирило-Мефодіївської церкви на Холмській горці.

Від якогось часу знова почали кружляти відомости про відібрання церкви Спаса.

Обурене місцеве православне населення вислало до староства в Холмі делеґацію з протестом і з запитанням, чи поголоски відповідають правді.

В старостві делеґацію запевнили, що це „бабські сплетні”.

Послові П. Васильчукові, коли він явився на жадання населення до староства, заступник старости др. Лютман, референт віроісповідних справ освідчив, що йде тільки пере- [illegible] ня землі спаського приходу римо-католицькому холмському приходові, що про передачу церкви поки що нема мови.

Однак з огляду на чутки і зауважений рух холмського польського римо-католицького клеру, населення с. Спас, с. Столпиа і цілого приходу, пречуваючи укриті заміри Поляків і влади, постановило охоронити церкву від нападів та боронити своєї власности до останнього.

Виставлено варту з 12 осіб, яка стерегла церкву на зміну день і ніч мимо гарячої польової роботи. Затревожені православні Українці стерегли своєї церкви цілий тиждень перед її відібранням узброєною поліцією. Весь цей час народ жив в нервовому піднесеному поготівлю, встановивши службу звязку поміж сусідними селами, яку несли старі і молоді, жінки і діти.

Українське православне населення кілька разів відбивало напади зайд-Поляків, що зміряли до відібрання церкви.

Так приїхав до Спаса ксьондз-езуіт з Холма з кількома згінниками-Поляками з Бохіньским на чолі. Зібраний народ відігнав приїхавших.

В ночі з 2/V знова польські кольоністи з ксьондзом намагалися поставити коло церкви фігуру. Обурення селян-Українців було так велике, що зайди мусіли втікати далеко зі своєю фігурою, а ксьондз урятувався від народнього гніву тільки втечою.

4-го травня боївка польських осадників числом коло 40 на чолі з ксьондзом з Холма знова наблизилася до с. Спас. Заалярмовані Українці вмить злетілися, старі і малі, зверх 400 душ і знова одігнали напасників.

Варта Українців позіставала при церкві дальше.

Після того прибув до Спаса комендант державної поліції зі Става з запевненням, що церква не буде відібрана.

Народ наш однак варту при церкві зоставив на дальше.

6-го мая той же комендант зявився до солтиса с. Спас Кривини з освідченням, що має доручення арештувати провідирів православного населення прихода церкви Спаса Василя Грисюка з сином Романом, Павла Олещука з сином та инших. По Спасі, Столпю і сусідних укр. селах почали кружляти узброєні сильні відділи поліції, котрі заходили до домів визначніших Українців в цілях арештування.

Люди мусіли ховатися в лісі і лозах.

Ще на кілька день перед 8 мая вислав пос. А. Васильчук протестуючі депеші до голови ради міністрів Вл. Ґрабського і до мін. внутрішних справ і віроісповідань.

Тогож змісту вислали депеші і делеґати наших селян.

Дня 6. подібні депеші вислала Президія Української Парляментарної Репрезентації.

Дня 7-го мая після безрезультатної інтервенції у всіх місцевих влад прибув до Варшави пос. Ант. Васильчук, разом з сен. М. Черкавським і Ол. Карпинським удалися на авдієнцію до мін. внутрішніх справ, освіти і премієра Грабського.

Ще 6-го з доручення Українського Клюбу давонив в тій справі до митрополита Діонісія сен. Карпинський з жаданням інтервенції з боку митрополита.

Колиж від митрополита не приходило жадного повідомлення, 7-го рано виїхав до нього в імени Клюбу сен. о. Д. Герштанський.

Старенький о. Герштанський передав митрополиті гірку опінію народа про митрополита, жадав, щоби Діонісій особисто поїхав до премієра з жаданнем занехати висвячення.

Митрополит відмовився.

Мін. внутрішніх справ Гюбнер оправдувався, що рішення не від нього залежить, він має завдання виконати ухвалу дру- [illegible]

зі своєї „фаховости і аполітичности” мін. віроісповідань Міклашевскі був ...„необєцни”, а п. премієр Ґрабскі сказав, що не може змінити постанови „для овторитету влади”.

Зараз же по конференції посли: Антін Васильчук, С. Любарський і П. Васильчук і инші виїхали до Спаса.

В наслідок розпорядження з Варшави, з Люблина знова екстренно вислано на підмогу холмській поліції новий сильний наряд поліції і штиків.

Ще о год. 5 рано 7-го мая сильний відділ поліції підкріплений боївкою польських осадників окружив церкву Спаса, відпираючи варту православних Українців, сильними нарядами обсаджуючи весь Спас, головно садиби свідомих селян.

Дня 8. мая церковна площа, цвинтар і дороги до них представляли правдивий військовий поліційний табор. Сильні відділи поліції залягли з оружем „на ізготовку” по всіх ровах, саді та цвинтарі. Велика сила поліції в резерві. Сильний відділ кінної поліції на чолі з комісарами і комендантами.

Коло Данилової памятки, Столпєвської башти, — численний штаб поліції пішої і кінної, сильний постерунок і служба звязку. На всіх перехрестках доріг — тоже сильні патрулі.

З Холма надійшло кілька боївок польського „Сокола” з урядовців і учнів-Поляків! По обох сторонах церковних дверей сильні наряди поліції і кілька польських національних прапорів. Коло хат спасовців — поліція.

„Богомольців”, коли не рахувати величезної кількости поліції, шпиків і „боюфкажів”, дуже мало, бо боялися обурених православних.

Лісами і полями частина православних продерлася під Спас. Зібраних приїхавші посли поінформували про перебіг інтервенції в Варшаві.

Народ плакав і з обуренням нарікав на гноблення. Посли пройшли до с. Столпя, що лежить коло Спаса. Багато народу, особливо мужчин, стерорізовані поліцією, укривалися. На вістку про прибуття послів збіглися старі і малі, дали знати укритим в лісі і лозах. Люди сходилися, голосно і гірко плакали, особливо жінки і діти. Деякі від плачу, переживань останніх днів та поліційного терору поховались.

Коли посли почали віче, багато присутніх з плачем впали на коліна і бились о землю, проклинаючи гнобителів і взиваючи о поміч і помсту. Кілька жінок і дітий зомліло. Сльози у всіх були на очах...

Коли один з присутніх почав присягати на образ Холмської Пречистої на вірність церкві св. Спаса, заклинав з рода в род ніколи не забути кривди Укр. Народу, — піднявся великий плач і стогін всіх. Найтвердійший не міг утриматися від загального зворушення...

Опісля роздався голос: „Всі їдім на могили, де наші батьки, діди, кости прадідів! Поляжемо, але церкву не віддамо! По наших кістках заберуть нашу прадідову церкву...”

Тільки завдяки послам не дійшло до проливу крови.

Над вечером однак почала громадитися велика товпа Українців на могилах при церкві. Поліція розігнала людий.

Народ обурений до крайности. Здає собі справу, що сталося висвячення на приказ правительства.

Положення і дальше напружене. Висвячену церкву вартує поліція.

Очевидець.

ДОПИСІ

БРУКЛИН, Н. Й.

Не пора в рідну хату вносити роздор.

Наша бруклинська громада через довший час упала духом, жертвою параліжу і не проявляє жадного життя тому, що нема де зійтись на наради, щоби витворити в себе народний дух і гордитись поміж другими народами, що ми маємо щось свого. В тій ціли заінтересувалось сею справою найбільше Укр. Тов. Б. Хмельницького, від. 22 У. Н. С. Водало почин до праці. За ним стало Братство св. Тройці, від. 203 У. Н. С., Тов. Запорожська Січ, Братство Пр. Богородиці, Тов. Тараса Шевченка і около двіста членів. Бруклинський загал зрозумів і одобрив правила нового Тов. під назвою Українське Тов. Рідна Хата. Та воно так вже в нашім народі есть з давна, начнесь добра робота сейчас є люде, котрі стоять на засаді розбивай а не будуй. Одні хвалять, а другі ганять тай накидаються на ініціяторів під, бурюють других, роблять з добрих синів України Поляків або большевиків, або кажуть то той там все робить і накидаються оден на другого, щоби чим скорше розбити чесну роботу, а вже зачинають і дописи сипати. На те все відповімо коротенько. Ми з Укр. Тов. Рідної Хати не хочемо накидатися на нікого і не будем бавитися дописями чи відповідями, проти церкви або других партий. Товариство не виступає і його уряд не виступає поза границі правил Укр. Тов. Рідна Хата. Тов. Укр. Рідної Хати провадять слідуючі: Григорій Бардак, предс.; П. Сьвідзінський, заст. пр.; Іван Кравчук, кас.; М. Шипот, заст. кас.; Іван Коптюх, секр.; В. Ваїв, секр.; М. Більський, секр.; С. Заблоцький, тростіст, М. Поврозник, Т. Карилук, І. Завадовський, контрольори; деректорія і радні: В. Мисик, М. Баглай, П. Дацко, І. Балко Стефана, І. Балко Андрея, Д. Сметанюк. При сій нагоді кличемо до Вас бруклинські громадяни, киньте роздор на дно моря, станьте на поклик Укр. Тов. Рідна Хата, прибудьте на пів-річні збори на день 22. червня до галі під ч. 66 Норт 7-ма улиця. Там довідаєтеся о роботі і маєтку, а коли ще так завзято попрацюємо трошки, здійсняться в бруклинській громаді слова Батька Тараса: В своїй хаті, своя сила і правда і воля".

ЗА УРЯД УКР. ТОВ. РІДНА ХАТА:

Гр. Бардак, предс.; **Ів. Кравчук**, кас.; **Ів. Коптюх і Вас. Саїв**, секретарі.

Лист з краю.

(До нашої редакції прислано до поміщення лист, який характеризує український настрій у краю).

Мостиска 22/5 1924.

Дорогий Пане Бобко і всі Родимці!

Зібралисьмося нині, щоб відбути наради в справі розширення діяльности і обдумання способів, яким би способом придбати як найбільше фондів нашій найважнійшій святини „Рідній Школі". — На инших полях, як політичнім так економічнім працювати тепер не можемо, бо над нашими головами взноситься наїжений баґнет польського жандарма. Економічно розвиватися також не можемо, бо польська марка і польський злотий такі легонькі і непевні, що за сильнійшим подувом вітру всі польські марки взнеслися би у воздух, покрили би цілий океан, а своєю фарбою так занечистилиб воду в морі, що від тої зарази всі риби вигинули би — так як наші найдорозші сини України вимерли в польських смердячих криміналах і таборах. — Але рук нам заложити не вільно — не вільно нам змарнувати ні одної хвилини. В „Рідній Школі" наша будучність. Як виховаємо наше молоде поколіннє — таке воно буде в будучности; як його защепимо за молоду — такий колись овоч з него буде. Народ так само треба защіплювати — як защіплюєсь садовину.

Дивімся на защіпленне Анґлійців. Розум, праця, розвага, сприт, добрут і т. д. Дивімся на наших земляків в новім краю — вони поволи защіплюються на лад анґлійський, — вони потрафлять там далеко дороблятись — коли на свій рідній землі, на своїй вітчині, зрошенiй потом і кровю їх прадідів мусять бідувати, жити в недостатках, в голоді і холоді. Що значить анґлійська свобода і конституція, а що значить польська неволя!...

Але робучі маси — працючий люд — приходить і приходити-ме до розуму і сили. Тому працюймо і ще раз працюймо — а праця наша, праця мудра і розважна, заведе нас до красшої будучности.

От глядім поза нас пару літ взад. Пригадаймо собі ті славетні договори на французькій земли, — пригадаймо собі старих тигрів Клемансо, Лойд Джерджа, Вілсона і т. д. Їх днесь нема. Нині Анґлією рядять працюючі маси. Нині Пуанкаре пішов в дубину, а за хвилю прийдуть у Франції до власти працюючі маси. Глядім на італійський фашизм — на еспанський переворот, — на Грецію — всюди-всюди приходять до рішаючого голосу робучі маси з гаслом: Проч з дурисвітами, проч з захланністю — хочемо волі, свободи, справедливости — хочемо жити в згоді з всіма народами працюючими, хочемо любови народів, а не ненависти — хочемо спільними силами здобути добробут і гаразд, бо ми всі перед Богом рівні, мусимо і в світі бути всі рівними.

Глядім наоколо себе — всюда якось старий лад псується, все зміняється, все відновлюється. Нема царів-самодержців — нема войовничого Вільгельма — нема кровопійця Франц Йосифа.

У нас тепер діються великі чудасії в політиці. Десь та недобра заграниця щось Полякам нагрозила, що до національних меньшостий в Польщі. Згадала за статут, за автономію і Поляки тепер бють головами об мур і обіцяють нам всі благодати, а навіть університет український у Львові. — Обіцяють навіть, що польські власти будуть переписуватися з Українцями по українськи, школи будуть українські і буде свобода, якої еще Українці в Польщі не мали. А чи Ви Панове там в новім краю в се вірите? Бо ми тут в старім краю не віримо цілком — на вже обіцяно ріжні грушки на вербі а тим часом се лож-брехня польська. Історія нас учила і учить нас дальше — отже возьмім собі се все добре до голови, а зараз нам всьо виявниться.

Тут в Польщі так всьо в порядку, всьо справедливо, всьо як найвеличавійше, всьо перевисшає твори цілого світа. Так Польща хвалить себе перед цілим світом. Але як бачите Панове, сей папір як він заливаеся, — це виріб польський. Чи варта на нім писати, чи можна на нім писати? Так само і в цілій Польщі.

Зміна у світовій політиці принесе зміну і у нас. І дасть Бог, що Ви Браття в новім краю — повернетесь колись у свій рідний край — і будете свобідними і вірними горожанами Української Землі, яка стільки крови, стільки жертв для її визволення нас коштувала.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МЕКАДУ, ПА. Бр. Сошествія св. Духа, від. 7, повідомляє, що звичайний мітинґ відбудесь о 3-тій годині попол. в неділю, 22. червня в церковній гали на Вест Блей ул. Суть важні справи до полагодження. Кождий член має бути присутний на сім мітинґу. — Дм. Капітула, предс.; П. Пухир, секр.

ДЖАНСТАВН, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 300, повідомляє своїх членів, що піврічний мітинґ відбудеся 22. червня в гали церковній зараз по Сл. Божій. Проситься всіх членів прибути на сей мітинґ, як рівнож кождий член повинен свої залеглости заплатити, щоби тим самим недати почину до суспенди. Контрольна комісія обовязково повинна переглянути книжки, если справоздання не моглаби здати в тім місяци, то може здати на слідуючий мітинґ. — Мих. Гладьо, предс.; Василь Олексюк, кас.; Петро Сцілений, секр.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XX. (1905—1907).

(72)

— Ґазета наша єдина на всю Україну і хоч би вонна друкувалася вся по тел;ґрафу, то й тоді вона спізнялася-б проти російської ґазети, бо в Харкові, Катеринославі, Одесі і т. д. наші передплатники раніще дізнаються новини з місцевих російських ґазет, ніж поки до них з Київа дійде наша ґазета. По мойому мале розповсюженне ґазети, найбільше залежить від того, що публіка як інтеліґентна, так і неінтеліґентна, не звикла зовсім до української ґазетної мови. Це, по мойому, найголовніща причина — це видко і злистів, які нам пишуть і з розмов з нашими читачами. Не звикли вони до абстрактних понятів, яких нема у народу. Мова нашої ґазети для них зовсім чужа, нею обурюються й люди, які щиро хотіли-б, щоб розвинулася наша преса. Один полтавський поміщик Бобирь-Бохановський, людина з вищою освітою, цілком прихильна до розвитку нашої літератури, з обуренем читав мені деякі фрази з „Громадської Думки" і казав:

— Ну хиба це по нашому? Це по хорватську, або по словацьку, тільки не по нашому: ну почитайте самі хоч оцю передову статтю: „Суспільний рух з протягом часу набрав та... му, що уряд наш" і т. д. Ну хто розбере цю фразу? Що таке **„суспільний"**, що таке **„рух"**?

Після моїх пояснень він і каже:

— От і треба було так і сказати: „С теченіємтремені наше движеніе приняло такії розміри і форму, що правительство наше" і т. д.

Знов і народня мова на Україні не однакова: Полтавці не розуміють і обурюються словами подільськими, навіть київськими. Один селянин Полтавець, П. Оправхата, великий націоналіст, з жалем казав мені, що ми самі відвертаємо читачів від нашої ґазети якимись видуманими словами, виразами, що їх ніхто не розуміє і для прикладу привів таку фразу з ґазети: „Не варто було вязневі тікати, бо на брамі стояла варта". Виявилося, що на Полтавщині не розуміють слів: **не варт, вязень, брама і варта.** Окрім того багато школидив і правопис: всі звикли до російського і зразу не розбирають нашої ґазети і з обуренням кидають її і не хотять читати. Треба ще й додати, що нема у нас видатних талантів, щоб приваблювали читача, нема таких публіцистів, щоб до голосу їх прислухалися, нема юмористів, фелетони яких передплатник читав би своїм су... ґазети і т. д. Російські ґазети можуть без цього обходитися, бо до їх публіка звикла, вона не може вже обійтись без них і вимагає тільки свіжости новинок. А наша ґазета, як я вже казав, не може поспіти за російськими місцевими ґазетами і не має таких талантів, які зробили-б ґазету цікавою з літературного боку. А найбільше гальмує розпосюженнє ґазети те, що українство досі було сінонімом „крамоли", „сепаратизму": провінціяльні власти вважають все українське тільки здобутком революції, як і всяку літературу, видану „явочним порядком", самочинно. А до того ще й ґазета наша, як справедливо каже В. М. Леонтович, взяла тон занадто ворожий до всіх заможніх кляс та до духовенства і ставилася прихильно тільки до робітників та до селянства, а вони нічого й не знали про ґазету, бо, або неграмотні, або так мало грамотні, що не вчитають ґазети. При таких умовах пани, панки, заможні козаки, священики страшенно обурювалися на „Громадську Думку" і за її зміст; земства не допускають її в свої інституції, попи не дозволяють дякам та вчителям передплачувати її, говорять проти неї в церкві до парафіян, поліція видирає її від дрібної сільської інтеліґенції не кажучи вже про селян. Один земський страховий аґент (асекураційний), свідомий Українець, казав мені, що „Громадська Думка" обходиться йому не 4 карб. на рік, а 16, бо він, щоб могти спокійно її одержувати, мусить ще передплачувати чорносотенного „Киевлянина" за 12 карб., як би він передплачував саму „Громадську Думку"... ли-б з посади.

От при яких умовах довелося жити першій українській щоденній ґазеті. Одна надія, що тільки час зробить своє діло. Тільки через якийсь десяток років люде привикнуть до ґазети і тоді вона стане на ноги. Само собою, як би у нас була своя школа, то діло пішло-б далеко швидче, але школи ще не видно: принаймні за свого життя я й не сподіваюся її побачити.

А тим часом треба не дати завмерти нашій пресі, треба, щоб вона не переривалася, а для того треба грошей. Кождого місяця тоді на ґазету і журнал видатку було по 5 тисяч руб.; передплата давала мало, а тому доводилося докладати, у мене тоді грошей мало було, Леонтович дав пять тисяч і відсахнувся, М. М. Аркас обіцяв дати 3 тисячі, дав 2.500 руб. а на далі відмовився, вся надія була на Сіміренка і ми ждали від нього відповіді. Почали у нас виникати думки — чи не почати нам тепер, після закриття „Громадської Думки", не щоденну ґазету, а тижневу, або двічі, тричі на тиждень, щоб поменьчити видатки на ґазету. Я обстоював, щоб ґазету випускати через день, але мені довели, що видатки на неї будуть мало чим меньчі ніж на щоденну.

Саме під час нарад приїхав зі Львова проф. М. С. Грушевський. Після того, як в нашій ґазеті зявилася редакційна стаття написана Грінченком, в якій зганьблено Галичан за їхню українську мову і відмовлено було надрукувати статтю проф. Томашівського про десятилітній ювилей Грушевського, Грушевський, як я казав... наш редакційний комітет і тепер мало цікавився ґазетою, а підняв питанне про журнал. Він приїхав із звісткою, що рішив перенести з 1907 року Літературно-Науковий Вістник до Київа.

Мені хотілося зеднати „Нову Громаду" і „Літературно-Науковий Вістник" в одно виданнє. Очевидно було, що „Нова Громада", яка за рік придбала ледве 400 передплатників, не зможе окупити себе на той рік, а грошей добути для неї я не сподівався; у мене всі думки були про те, як би знайти грошей хоч на видання ґазети. Грушевський спочатку піддержував мене в пропозиції зеднати обидва журнали в одно, але коли побачив, що проти цього рішуче повстає Грінченко, то вже й не настоював і мене просив не підіймати більше мови про зеднанне. Він мотивував се тим, що коли спільний журнал не піде, то Грінченко і його друзі будуть в цьому обвинувачувати Літературно-Науковий Вістник" і галицьких співробітників, а коли піде, то причину успіху приписувати-муть собі і в редакції неминуче виникнуть непорозуміння і т. ин.

(Дальше буде).

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ.

Повість з галицького життя.

(Продовження). (34)

— Ей! та треба написати все. Не знати ще що він скаже.

— Він тут немає нічого до говорення. А колиб йому забаглось робити якісь перепони, то тільки нової журби нам всім наробить. Без цього обійдеться. То канонік, великий попокрад, і хто зна, щоби він понаписував.

— О. професор як священик таке говорить — завважала Підліська з маленьким докором. Вона була дуже чутлива на священичу недоторкану честь.

— Хибаж не правда, що між священиками є попократія? Але щоб між неї попасти треба бути попом з діда прадіда, як то жидівське коліно Левіїв. Я до цих рутенських Левіїв не належу, бо я міщанський син. На теольоґію я пішов на бажання батька. За те я ні одного сина там не пішлю, коли сам не захоче.

Підліській ця мова не подобалась. Її мама була попівною, вона теж з попівної стала попадею і за попа ходила віддати дочку. Вона заговорила зараз чим инчим.

— Колиб лише Павлина не вмерла. Треба мені до неї поїхати, навідати, бо вона мені по серцю.

— Булоб добре поїхати, лише не зараз. Хай перше прийде до памяти. От бачите, що вона нічого не винувата. Пандяк вмів перед всіми скриватись. Проворна бестія, а таки раз поховзнувся.

Розмова протяглась геть по за годину. Василь не хотів там стрінутись з о. Дубовим, тому ждав, коли він вийде. Василь наче на світ вродився. За батька було йому байдуже тепер. Коли минулась небезпека, що його мрії не розвіються. Мав виключно свій інтерес на думці. Він батька не має. Змінить назвиско і не погляне в цей бік. На йому не буде жадного пятна, а старому Пандякови най катюзі по заслузі...

О. Дубовий нагадав собі, що має прийти Василь і тому зібрався відходити. На відході сказав обом жінкам:

— Ані слова перед Василем о тій події. Він зараз сюди прийде..

Василь хоч обрився і зачесався, виглядав дуже марним і прибитим.

Ганя зараз помітила в його голові кілька сивих волосків. Її стало дуже жаль його.

— Отож Василю, каже Підліська — стало на тім, що весілле відложене, поки мама не видужає. Ви тепер їдьте до дому і пильнуйте недужої мами і господарства.

З тих слів пізнав Василь, що о. Дубовий поладнав діло по його думці. Він пішов з Ганею в другу кімнату. Вона стиснула кріпко його руки і сказала з сердечним співчуттєм:

— Бідний Василю, сердечно мені тебе жаль. Та ти не турбуйся. Жадна сила нас не розлучить, і ми те все переживемо, а опісля і згадувати не буде варто.

Василь почував себе дуже щасливим. Для Гані почував велику вдячність. Справдились слова о. Городецького, що вихід з цього тяжкого положення знайдеться. Василь обняв Ганю і сердечно її поцілував.

(Дальше буде).

ПРОТОКОЛ З РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛ. УРЯДУ У. Н. СОЮЗА

ВІДБУВШОГОСЯ НА ДНЯХ 20, 21 і 22 ЛЮТОГО 1924 Р. В ДОМІ УКРАЇНСЬКОГО Н. СОЮЗА під ч. 83 Гренд ул. в Джерзи Сіті, Н. Дж.

(Дальший тяг справоздання гол. рекордового секретаря). (6)

ВИКАЗ РУХУ ПОВНОЛІТНИХ ЧЛЕНІВ І ЗАГАЛЬНЕ ЧИСЛО ВСІХ ОБЕЗПЕЧЕНИХ В У. Н. СОЮЗІ В 1923 Р. ПІСЛЯ ВІДДІЛІВ І МІСЦЕВОСТИЙ.

Місцевість і число відділу.	Рух членів повнолітніх.				Остало з кінцем року в місцевости	Число всіх обезпечених з кінцем 1923.				Разом всіх в місцевости
	Число членів повноліт. з початком 1923 р.	Прибуло	Відпало	Остало з кінцем року у відділі		Мущин	Жінок	Дітий	Разом всіх у відділі	
Рейсин, Вис., від. 158	5	2	1	6	6	4	2	3	9	9
Ровей, Н. Дж., від. 294	—	14	—	14	14	9	5	5	19	19
Реймі, Па., від. 227	19	11	2	28	28	18	10	6	34	34
Ренкин, Па., від. 24	49	31	3	77	77	54	23	67	144	144
Рарітон, Н. Дж., від. 332	26	24	3	47	47	28	19	25	72	72
Рочестер, Н. Й., від. 36	32	3	6	29		—	29	—	29	
Рочестер, Н. Й., від. 217	112	16	13	115		97	18	78	193	
Рочестер, Н. Й., від. 269	—	28	5	23		18	5	13	36	
Рочестер, Н. Й., від. 316	121	48	20	149		116	33	79	228	
Рочестер, Н. Й., від. 367	45	43	6	82		69	13	30	112	
Рочестер, Н. Й., від. 289	—	14	—	14	412	9	5	—	14	612
Ром, Н. Й, від. 121	29	9	7	31	31	22	9	30	61	61
Росфорд, О., від. 235	51	19	7	63	63	42	21	—	63	63
Рон, Па., від. 29	60	16	3	73	73	60	13	31	104	104
Сейр, Па., від. 236	19	6	—	25	25	17	8	—	25	25
Сеймор, Конн., від. 18	65	9	11	63	63	37	26	40	103	103
Симпсон, Па., від. 43	8	14	5	17	17	12	5	9	26	26
Савт Бетлегем, Па., від. 288	63	36	9	90	90	62	28	63	153	153
Савт Дірфілд, Масс., від. 207	16	11	2	25	25	20	5	—	25	25
Савтпорт, Конн., від. 84	9	1	—	10	10	6	4	—	10	10
Сублет, Вайомінґ, від. 392	8	—	1	7	7	6	1	—	7	7
Сайксвил, Па., від. 401	15	3	7	11	11	9	2	—	11	11
Сиракюз, Н. Й., від. 39	37	6	2	41		30	11	17	58	
Сиракюз, Н. Й., від. 282	47	20	6	61		48	13	53	114	
Сиракюз, Н. Й., від. 317	36	13	1	48	150	26	22	23	71	243
Скарбро, В. Ва., від. 180	6	1	—	7	7	7	—	—	7	7
Скрентон, Па., від. 123	23	5	2	26		21	5	14	40	
Скрентон, Па., від. 159	23	6	3	26		19	7	17	43	
Скрентон, Па., від. 162	23	5	—	28		18	10	15	43	
Скрентон, Па., від. 176	18	7	5	20		12	8	10	30	
Скрентон, Па., від. 208	9	2	—	11		8	3	11	22	
Скрентон, Па., від. 229	91	15	12	94		63	31	31	125	
Скрентон, Па., від. 280	—	33	1	32	237	21	11	—	32	335
Сликвил, Па., від. 126	22	13	1	34	34	32	2	—	34	34
Смок Рон, Па., від. 135	81	13	12	82		51	31	17	99	
Смок Рон, Па., від. 226	12	1	—	13	95	10	3	8	21	120
Спрінґ Валий, Н. Й., від. 16	25	1	2	24	24	14	10	26	50	50
Стемфорд, Конн., від. 350	28	—	—	28	28	21	7	9	37	37
Стейпелтон, Н. Й., від. 211	42	17	7	52	52	39	13	22	74	74
Ст. Клер, Па., від. 9	36	21	1	56		45	11	40	96	
Ст. Клер, Па., від. 31	48	17	2	63		38	25	67	130	
Ст. Клер, Па., від. 228	25	2	—	27	146	2	25	21	48	274
Ст. Джосеп, Мо., від 355	37	9	10	36	36	29	7	11	47	47
Ст. Луіс, Мо., від. 179	81	8	4	85	85	70	15	65	150	150
Ст. Майкел, Па., від. 204	6	3	—	9	9	5	4	15	24	24
Шамокін, Па., від. 1	184	24	14	194	194	149	45	79	273	173
Шенандоа, Па., від. 98	60	23	7	76	76	62	14	16	92	92
Тамс, В. Ва., від. 26	10	5	1	14	14	14	—	—	14	14
Тавнтон, Масс., від. 122	10	11	4	17	17	12	5	—	17	17
Тейлор, Па., від. 114	27	9	—	36		22	14	9	45	
Тейлор, Па., від. 187	23	1	—	24		19	5	—	24	
Тейлор, Па., від. 193	62	13	5	70		42	28	36	106	
Тейлор, Па., від. 380	11	5	2	14	144	7	7	12	26	201
Титусвил, Па., від. 72	23	15	4	34	34	22	12	34	68	68
Толідо, О., від. 167	12	6	—	18	18	11	7	—	18	18
Томастон, Конн., від. 222	8	1	1	8	8	7	1	—	8	8
Торонто, Онт., Канада, від. 49	5	3	1	7	7	7	—	—	7	7
Трой, Н. Й., від. 191	19	10	7	22	22	18	4	—	22	22
Трентон, Н. Дж., від. 116	16	12	3	25		16	9	14	39	
Трентон, Н. Дж., від. 245	50	11	8	53	78	43	10	41	94	133
Ютика, Н. Й., від. 58	36	9	9	36	36	26	10	18	54	54
Вандерґрифт, Па., від. 110	10	3	3	10	10	9	1	3	13	13
Ван Вурґис, Па., від. 240	11	3	2	12	12	7	5	—	12	12
Водервліт, Н. Й., від. 13	22	—	—	22	22	17	5	—	22	22
Вестбури, Н. Й., від. 267	—	26	4	22	22	17	5	10	32	32
Вестчестер, Н. Й., від. 210	22	—	—	22	22	17	5	24	46	46
Вест Геммонд, Інд., від. 80	24	4	4	24	24	20	4	6	30	30
Вест Нютон, Па., від. 255	38	6	6	38	38	25	13	—	38	38
Вест Пулмен, Ілл., від. 216	24	1	2	23		—	23	—	23	
Вест Пулмен, Ілл., від. 243	39	4	1	42	65	42	—	73	115	138
Вилксбері, Па., від. 99	76	12	3	85		56	29	100	185	
Вилксбері, Па., від. 223	75	19	2	92		68	24	61	153	
Вилксбері, Па., від. 278	28	5	4	29	206	20	9	31	60	398
Вилмінґтон, Дел., від. 247	110	39	11	138	138	100	38	95	233	233
Вудгейвен, Н. Й., від. 200	47	12	5	54	54	32	22	51	105	105
Вудлавн, Па., від. 120	55	16	4	67	67	40	27	34	101	101
Вунсакет, Р. Ай., від. 206	106	59	2	163		114	49	115	278	
Вунсокет, Р. Ай., від. 241	—	27	15	12	175	7	5	9	21	299
Вілінґ, В. Ва., від. 56	35	5	—	40		39	1	—	40	
Вілінґ, В. Ва., від. 212	13	7	—	20	60	—	20	—	20	60
Вайтстон, Н. Й., від. 129	11	—	—	11	11	10	1	—	11	11
Єйтсборо, Па., від. 51	28	6	2	32	32	23	9	9	41	41
Йонкерс, Н. Й., від. 8	35	24	2	57		52	5	25	82	
Йонкерс, Н. Й., від. 12.	52	3	2	53	110	39	14	—	53	135
Йорквил, О., від. 77	33	26	4	55	55	40	15	4	59	59
Йонґставн, О., від. 17	16	1	1	16		15	1	—	16	
Йонґставн, О., від. 140	23	—	1	22		18	4	—	22	
Йонґставн, О., від. 230	83	17	12	88		63	25	60	148	
Йонґставн, О., від. 274	67	12	6	73	199	59	14	41	114	300
Зейнсвил, О., від. 11	22	9	16	15		11	4	—	15	
Зейнсвил, О., від. 279	—	17	1	16	31	10	6	—	16	31

Повисша табеля є інтересна тим, що виказує кілько в котрім відділі було членів з початком року, який рух і поступ даний відділ зробив, то є кілько членів прибуло а кілько через рік відпало і кілько з кінцем року осталось. Кілько є членів мущин, осібно жінок і осібно дітий. Кілько є в відділі повнолітних а кілько дітий. Кілько є відділів в місцевости і кілько є всіх обезпечених в У. Н. Союзі в даній місцевости разом. Щоби можна такі і інші викази предкладати, а головно викази, які що року муситься предкладати до всіх тих стейтів в котрих леґально наша орґанізація істнує, треба вести в головній канцелярії, дуже широку систему рекордів. Осібно повнолітних членів а осібно дітий.

Рекорди головної канцелярії справляєся на підставі відділами надсиланих місячних звітів. Звіти такі повнолітних членів ріжняться від діточих тільки краскою паперу. На підставі відділових звітів місячних також справляється місячні викази розсилані що місяця до відділів а також справоздання гол. рек. секретаря які проголошуєся кождого місяця в органі. На жаль не всі відділові діловодчики як слід розуміють вагу тих звітів. Многі відділи спізнаються і тим наносять замішання і опізнення, наражаючи орґанізацію і її членів на дуже прикрі наслідки такого поступовання. В такій недбалости відзначаються відділи: 102, 112, 339 і др. І если є які „тертя” в орґанізації то власне з того то приводу, бо за такі спізнення або цілковиті занедбання, рекордовий департамент мусить слати упімнення з погрозою о суспендації, що є обосторонно дуже неприємно, тай немало часу і енергії безпротрібно забирає.

Так рекорди відділів, як поодинокі рекорди членів а осібно дітий, справляєся ще на підставі урядової переписи, ріжних аплікацій, як: підвишки сум обезпечення, знишки, зміни спадкоемців, віку, назвиська, грамот і т. п. Ріжні „поправки” які часто трафляються і також неналежуть до приємностий, муситься зачислити знов до „прикрих конечностий” так як орґанізація будучи під державною контролею і найменчих подробиць леґальности урядових актів придержуватися мусить.

Згадавши перепись урядову мушу зазначити, що її є дуже богато. Більше як потреба. Майже все що невідноситься до фінансів орґанізації, впливає до рекордового департаменту, з чого великий процент, то перепись яку можна і повинносяс обминути, так як відповіди на них знайти можна в статутах орґанізації. Немало є й такої переписи, яка здавалобся нічого спільного з рекордовим департаментом немає. Знаючи однак як нераз тяжко робітникови нашому здобутися на висилку листа, я стараюсь на кождий відповідати. Та найбільшу трудність мені справляє факт, що найбільше переписи такої приходить при кінци або в перших днях місяця, коли я занятий роботою якої переривати неможна, як місячні замкнення і обчислення та виготовлення нових виказів до відділів. В тім часі наспівші листи не можуться сейчас полагоджувати і складаються, а відтак чергою полагоджуються. Такої проволоки не мож обминути ще й тому, що більшість тих листів вимагає не лиш самої відповіди а полагодження ріжних справ, яких з огляду на порядок системи сейчас полагодити недасться. І з того приводу трафляються негодовання а за ними і доклади до переписи, без яких обійшлобся, еслиби була можність на все сейчас відповідати.

О тім повинни знати всі відділові урядники, щоби з висилкою всяких справ і писм до головної канцелярії, аж до кінця місяця не зволікали.

Справа переписи є й тим важна, бо вона є тим одиноким средством, яке держить головну управу в сталім контакті з відділами і членами. І єсли той конткат не є правильний, то й правильним неможе бути весь хід справ орґанізаційних.

Брак конфліктів і конечности личної інтервенції головних урядників по відділах, треба бодай в части приписати саме правильному контактови головної канцелярії з відділами, при помочи якого, многі і нераз доволі складні проблеми розвязуєся і реґулюєся, непомітно, коштом дво-центової почтової марки.

Я нехочу перечити твердженню, що через рік нічо важнійшого в орґанізації „несталося”. Обовязком моїм є виказати що саме через рік в орґанізації „діялося”. Жалую, що задля браку часу, я неможу того ліпше і обширнійше зробити. Думаю однак, що й з того, що я яко справоздание своє подаю, легко можна сконстатувати, що через рік цілий „діялось” і „сталось” як раз то, що в нашій орґанізації „діятися” і „ статися” повинно, а саме: що через цей трийцятий рік свого істновання, У. Н. Союз непохитно і мимо дуже трудних обставин, ішов дальше в перед до визначеної статутом цілі; що спільна цілорічна праця відділ. і гол. урядників та членів, дала орґанізації надзвичайний успіх; що в тому великому і трудному ділі, до певної міри була також і моя скромна праця як головного рекордового секретаря орґанізації.

Тут ще мушу звернути увагу, що коли я перебирав свій уряд і получену з ним працю, перед трома роками, в той час, була усталена тільки одна система рекордів повнолітних членів числом 11.000. Днесь нетільки є більше о 4.000 повнолітних членів в орґанізації, але з включеннєм молодечого союза і отвореннєм з него молодечого департаменту з 8.000 дітий і новою системою рекордів, для мене прибуло в двоє тільки праці і відвічальности. Вправді з включеннєм молодечого департаменту, включилося також і одну помічну силу до голов. канцелярії, яка переважно для рекордового департаменту працює. Це однак невідповідає дійстній потребі робітника. На такій системі як ведеться наша, неведеться єще жадна інша українська орґанізація, та прошу звернути увагу, що сам наш молодечий департамент рівнаєся найбільшим по нас орґанізаціям, де затрудняєся по дві і більше канцелярійних робучих сил. При таких одже обставинах свого обовязку ліпше виконати, я не міг. Я зробив все що було в моїй силі, не оглядаючись на години праці або платню, відриваючися від свого бюрка, хиба в неділі або свята, для відвідання доокоЛичних відділів або для помочи в орґанізованню нових.

Дякуючи всім тим головним і відділовим урядникам, що в тоці року були мені помічні, — справоздание своє кінчу.

(Дальше буде).